

සඳ්ධර්මශ්‍රවණයෙන් කර්මඵල නුවණ ලබමු.

හැඳින්වීම :-

'සම්මාදිට්ඨිය' යනු තමා පිළිබඳවත් ලෝකය පිළිබඳවත් යථා පරිදි දක්නා නුවණයි. එනම් ප්‍රඥාවයි. අප කෙතෙක් දුරට දුකින් නිදහස් ව මානසික සුවයෙන් පසුවෙනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ සම්මා දිට්ඨිය හෙවත් නිවැරදි දැක්මයි. ශ්‍රේෂ්ඨ ජීවිතය ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ අගය කර ඇත්තේ සම්මාදිට්ඨියෙන් යුතු ප්‍රඥාවත් ජීවිතයයි (පඤ්ඤාඡීවිං ජීවිතමාහු සෙට්ඨං, ආලවක සුත්ත). මෙම සම්මාදිට්ඨිය ඤාණ, පඤ්ඤා, ආලෝක, විජ්ජා ආදි සමාන වචන කිහිපයකින් ම බුදුදහමෙහි විස්තර වේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සෑම දහම් පදයක් ම ඉලක්ක කොට ඇත්තේ ශ්‍රාවකයන්ට සම්මාදිට්ඨිය ලබාදීම සඳහායි. අප අද යම් සැපතක් භුක්ති විඳිනවා නම් ඊට හේතු වූයේ අප සසරගත ජීවිතයේ දී අවිද්‍යාව අඩුවන ආකාරයට ක්‍රියා කිරීම නිසයි. එසේ ම අද අප මානසික වශයෙන් කිසියම් පීඩාවකට මුහුණ පා සිටින්නේ නම් ඊට සම්මා දිට්ඨිය අඩුවීම හෙවත් අවිද්‍යාව හේතුවෙනි. අවිද්‍යාව (හෙවත් ලෝකය හා තමා පිළිබඳ යථා පරිදි නොදන්නා බව) අඩු වූ පමණට අපගේ කුශල කර්ම ශක්තිය ප්‍රබලත්වයට පත්කොට දුක්පීඩා අඛියස දුක් පීඩාවන්ගෙන් මිදී කල් ගත කිරීමට අවකාශ සැලසේ. සසරගත ජීවිතයේ දී අප විසින් දුරුකොට ඇති අවිද්‍යාව තවදුරටත් අඩුවන ආකාරයට සඳ්ධර්මය ශ්‍රවණය කරමින් එය නුවණින් මෙනෙහි කරමින් හැකිතාක් දුරට එය ජීවිතය තුළින් ක්‍රියාත්මක කිරීමට උනන්දුවීම අප ලද බුද්ධියෙන් නියම ප්‍රයෝජන ගැනීමකි. දස අකුසලයෙන් මිදී ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියා ප්‍රගුණ කරමින් දස කුසල් වඩා සිත පිරිසිදු කිරීම සම්මා දිට්ඨිය ලද පුද්ගලයාගේ ලක්ෂණ වේ. එය සියලු බුදුවරයන්ගේ අනුශාසනය ද වේ.

*'සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පද,
සචිත්ත පරියොදපනං එතං බුද්ධානසාසනං.'*
(ධම්මපදය)

සම්මා දිට්ඨිය පිළිබඳ පෙළ දහම් පුරා නොයෙක් තැන කරුණු ඇතුළත් වන අතර ඉන් මජ්ඣිම නිකායේ මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයත් සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයත් වඩාත් වැදගත් වේ. මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි,

'සමමාදිට්ඨිපහං භික්ඛවෙ අයං වදමි. අපථි භික්ඛවෙ සමමාදිට්ඨී, සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපට්ඨවෙපකතා. අපථි භික්ඛවෙ, සමමාදිට්ඨී අරියා අනාසවා ලොකුන්තරා මගංගා.'

'මහණෙනි, සම්මාදිට්ඨිය දෙවැදැරුම් කොට දෙසමි. මහණෙනි, සාශ්‍රව වූ පිනට නැමුණු උපට්ඨි සම්පත් ගෙන දෙන සම්මා දිට්ඨියක් ඇත. මහණෙනි, ආර්ය වූ, අනාශ්‍රව වූ, ලෝකෝත්තර වූ, මාර්ගඵල සඳහා අංගයක් වශයෙන් පවත්නා සම්මාදිට්ඨියක් ඇත.'

- 1. කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය
- 2. ආර්ය (චතුසව්ව) සම්මාදිට්ඨිය

1. කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය :-

මෙහි සඳහන් පරිදි සම්මා දිට්ඨිය දෙවැදැරුම් වන අතර එහි පළමු පියවර වන්නේ කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය හෙවත් කුශලාකුශල කර්මඵල අදහන සම්මාදිට්ඨියයි. එනම් තමාගේ අපිරිසිදු සිතින් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවලට අයහපත් විපාකත් පිරිසිදු සිතින් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවලට යහපත් ආනිසංසත් ලැබෙනවා යන අවබෝධයයි. ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරිය කරා ගමන් කිරීමේ දී යමකු තුළ ඇති කර ගත යුතු ප්‍රධානතම අවබෝධය හෙවත්

විශ්වාසය මෙයයි. යමෙකු කර්මය හා ප්‍රතිඵල පිළිබඳ විශ්වාසයක් නොමැති නම් ඉන් ඉදිරියට ඔහු තුළින් ආධ්‍යාත්මික ගුණ දහම් අපේක්ෂා කිරීම අපහසු වේ. පින් දහම්, කුසල් දහම් වඩමින් ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරියට ගමන් කිරීමේ දී කර්මඵල අදහන නුවණ බෙහෙවින් වැදගත් වේ. 'සන්ගමග්ග' හෙවත් සුගතිගාමී වීමේ මාවත මෙමගින් පැහැදිලි කෙරේ. මෙය බුදුදහමේ මූලික අනුශාසනය වේ.

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේත් උන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් නිරතුරුව ධර්මදේශනා කළේ ලෝකයා අයහපතින් මුදවා යහපතෙහි කුසලයෙහි යෙදවීම සඳහායි. ඒ අතර විශේෂයෙන් සැරියුත් මුගලන් අග්‍රශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා මේ සඳහා උත්සුක වූ අයුරු පෙළ දහමින් දැක ගත හැක. මිහිදු මහරහතන් වහන්සේ ලංකාවට වැඩම කොට මුලින් ම විමානවස්තු හා ජේතවස්තු දේශනා පැහැදිලි කරමින් අපේක්ෂා කළේ ජනයා කුසලයට උනන්දු කරවීමටත් අකුසලයෙන් මුදවාලීමටත් ය.

කර්මය :-

කර්මය යන්නෙහි සාමාන්‍ය සරල අර්ථය යමක් කිරීම යන්නයි. බුදුදහමේ දැක්වෙන පරිදි යමක් කර්මයක් බවට පත් වන්නේ සිතින් සිතා කයින් වචනයෙන් සිතින් එය සිදු කිරීමෙනි (වෙනනාහං භික්ඛවෙ කමමං වදමි, වෙනයිත්වා කමමං කරොති කායෙන චාවාය මනසා, නිබ්බේධික සුත්ත, අං.නි. ධස, 208 පිට). කර්මය වූ කලි හේතුඵල දහම මත පදනම් වූ අනාත්ම වූ ආධ්‍යාත්මික ශක්ති විශේෂයකි. කර්ම අදාශ්‍යමාන නමුදු ඉන් ජනිත වන කර්මඵලය දාශ්‍යමාන වූවකි. කර්මයට අදාළ වූ චේතනාව පටිච්චසමුප්පන්න වූ චෛතසික ධර්මයකි. එය ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥ, මනසිකාර, චිත්ත සමග සම්බන්ධිත වූ ධර්මයකි. යමක් කර්මයක් බවට පත්වන්නේ එය සචේතනාත්මකව කිරීමෙනි. එසේ නොවුණු විට පුණ්‍ය පාප සිදු නොවේ (නඤ්ඤා පාපං අකුප්පනො). කුසල - අකුසල වශයෙන් කර්මය දෙවැදැරුම් වන අතර ඊට අමතරව බුදුදහමෙහි සූත්‍ර පිටකයෙහි සුකට - දුක්කට, සෙවිතබ්බ - අසෙවිතබ්බ, සුක්කධම්ම - කණ්භධම්ම, පුඤ්ඤ - පාප, භබ්බ - අභබ්බ යන පද ව්‍යවහාර වේ. මෙහිලා කුසල යනු තමාටත් අනුන්ටත් යහපත - හිතසුව - සැප පිණිස පවත්නා ක්‍රියා ය. අකුසල යනු තමාටත් අනුන්ටත් අයහපත - අහිත - අවැඩ - දුක් පිණිස පවත්නා ක්‍රියා ය.

සර්වඥතා ඥානය සාක්ෂාත් කිරීමත් සමග ලැබුණු චුතුපපාත ඤාණය මගින් සත්ත්වයා කර්මානුරූපව යළි භවයක ප්‍රතිසන්ධිය ලබන ආකාරය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේට පැහැදිලිව අවබෝධ විය. ගෙවල් දෙකක් අතර සිටින ඇස් ඇති පුරුෂයකුට එක් නිවසකින් නික්ම තවත් නිවසකට පිවිසෙන තැනැත්තකු මැනැවින් දර්ශනය වන්නාක් මෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේට සත්ත්වයන් එක් භවයකින් චූත වී නැවත භවයක ප්‍රතිසන්ධි ලබන ආකාරය මැනැවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ විය. එහි දී උපදින සත්ත්වයන් බොහෝ දෙනෙකු දුගතිගාමී වන අයුරු දැක ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි බලවත් සංවේගයක් හටගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ තත්ත්වය ලෝකයාට අවබෝධ කරලීමට ඉමහත් වෙහෙසක් දරමින් ධර්ම දේශනා කළහ. උන් වහන්සේගේ මූලික අපේක්ෂාව වූයේ ස්වර්ග මාර්ගය හා මෝක්ෂ මාර්ගය ලොවට දේශනා කිරීමයි. එහිලා අපාගතවීමට සිටියවුන්ට කම්මස්සකතා සම්මා දිට්ඨිය ලබා දී ඔවුන් සුගතියෙහි පිහිටුවීමට ද 'කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය' ලැබුවන්ට 'චතුසව්ච (අරිය) සම්මා දිට්ඨිය' ලබා දී ඔවුන් නිවනෙහි හික්මවීමට ද අනුශාසනා කළහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වන සමය වන විට ද ඇතැමුන් යළි ඉපදීම හා කර්මය පිළිබඳ විශ්වාස කොට තිබුණ ද ඔවුන් එය විශ්වාස කළේ ශාශ්වත දෘෂ්ටිය මත පිහිටා ය. එනම් දිගින් දිගට ම නොවෙනස් ව යන සිතක් තුළින් කුසලාකුසල කර්මඵල විදිනවා යන අදහසයි. බුදුදහමෙහි පවත්නා සුවිශේෂත්වය වන්නේ ශාශ්වත හා උච්ඡේද යන දෘෂ්ටි දෙකෙහි ම නොපිහිටා පටිච්ච සමුප්පාදය හෙවත් හේතුඵල දහම මත පදනම් ව කර්මය විග්‍රහ කිරීමයි. එය ලොව වෙනත් කිසිදු ආගමක හෝ දර්ශනයක නොමැති බුදුදහමට පමණක් සුවිශේෂී වූ විග්‍රහයකි.

කර්මය හා ඉන් ජනිත වන ඵලය පිළිබඳව පරතෙරට සිතා අවසන් කළ නොහැක. එබැවින් කර්ම සංකල්පය වූ කලී අවින්තනීය වූවක් බව සඳහන් වේ (අවින්තෙය්‍ය සුත්ත, අ.නි.). රහත් උතුමකුට වුව ද කර්මය පිරිසිඳ දත නොහැක. ඒ පිළිබඳ සම්පූර්ණ අවබෝධයක් ලැබෙන්නේ සම්මා සම්බුදු උතුමකුට පමණි. එසේ වුව ද තමා කර්මය ස්වකීය කොට ඇත්තෙක්, කර්මය දයාද කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ජනිත කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ඤැති කොට ඇත්තෙක්, කර්මය පිළිසරණ කොට ඇත්තෙක් බවත් යහපත් වූ හෝ අයහපත් වූ හෝ යම් කර්මයක් කරයි ද එය දයාද කොට ඇත්තෙක් බවත් ගිහි පැවිදි සැවො ම නිතර සිහි කළ යුතු බව අභිණ්භ පච්චවෙක්ඛණ සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ (කම්මස්සකොමිහි කම්මදයාදෙ කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපට්ඨසරණො යං කම්මං කර්ඤ්ඤාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තස්ස දයාදෙ භවිස්සාමිති අභිණ්භං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං..., අභිණ්භපච්චවෙක්ඛණ සුත්ත, අං.නි. 3).

බුදුරදුන් දිවමන් සමයෙහි කර්මය පිළිබඳව භාරතයෙහි ප්‍රධාන වාද තුනක් පැවැතුණි. එනම්, පුබ්බේකතභේතුවාදය, ඉස්සරනිම්මාණවාදය හා අභේතු අප්පච්චයවාදය (තිස්සායතන සුත්ත, අං.නි. 310 පිටුව) වශයෙනි.

පුබ්බේකතභේතුවාදය යනු සියල්ල පෙර කර්මයේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සිදු වේය යන අදහසයි. මෙම අදහස ගත්තවුන් අතර නිගණ්ඨ නාතපුත්ත හෙවත් ජෛන මහාචාර්ය ප්‍රධාන ය. ඉස්සරනිම්මාණවාදය යනු ලෝක නිර්මාපක ඊශ්වරයාගේ කැමැත්ත පරිදි සියලු යහපත - අයහපත සිදු වේ ය යන අදහසයි. සියල්ල කිසිදු භේතුඵල දහමකින් තොරව ඉබේ ම සිදුවේ ය යන අදහස අභේතුක අප්පච්චයවාදයෙන් කියැවේ. මක්බලී ගෝසාල මෙම අදහසෙහි දැඩි ව එල්ල ගෙන සිටියෙකි. එබැවින් මක්බලී ගෝසාල තරම් අනර්ථකාරී අන් කිසිවකු නොමැති බව බුදුසමයෙහි සඳහන් වේ. මෙම වාද තුනට ම පදනම් වී ඇත්තේ ශාශ්වත හෝ උච්ඡේද දෘෂ්ටි ය. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ වාද තුන ම බැහැර කොට භේතු ඵල දහමට අනුකූල ව අනාමත්මවාදය මත පදනම් ව ලොව ක්‍රියාත්මක වන කර්මඵලවාදයක් හඳුන්වා දුන්හ. එය බුදුරජාණන් වහන්සේ නිර්මාණයක් නොව අනාවරණයකි. බුදුවරයකු ලොව පහළ වුව ද නැත ද මෙම සත්‍ය සද්‍රවේණික වූවකි. බුදුරදුන්ට අප ගරු කරන්නේ, කෘතඥතාව දක්වන්නේ කිසිදු බාහිර පුද්ගලයකුගේ මගපෙන්වීමක් නොමැතිව උන්වහන්සේගේ ම ඥානයෙන් මෙය දැන දැක ලොවට දේශනා කළ භේතු වෙති.

මජ්ඣිම නිකායේ චූල්ලකම්මවිභංග සූත්‍රයට අනුව දිනක් බුදුරදුන් වෙත පැමිණි තෝදෙය්‍ය පුත්ත සුභ මානවකයා අල්පායුක - දීඤායුක, බව්භාබාධ - අප්පාබාධ, දුබ්බණ්ණ - වණ්ණවන්ත, අප්පසක්ක - මහෙසක්ක, අප්පභොග - මහාභොග, නිවකුලීන - උච්චකුලීන, දුප්පඤ්ඤ - පඤ්ඤවන්ත වශයෙන් ලොව මිනිසුන් අතර පවත්නා වෙනසට භේතු විමසී ය. ඊට බුදුරදුන්ගේ පිළිතුර වූයේ මෙම උස් පහත් භේදයට භේතුව කර්මය බවත් කර්මය සත්ත්වයා හීන ප්‍රණිත වශයෙන් බෙද ඇති බවත් ය (කම්මස්සකා මානව, සත්තා කම්මදයාද, කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපට්ඨසරණා, කම්මං සනෙත විහජනි යදිදං හිනප්පණ්ණනා, ම.නි.3, චූල්ලකම්මවිභංග සුත්ත, 432 පිට). අනතුරුව එම වෙනස්කම්වලට භේතු සවිස්තරාත්මකව විස්තර කළහ. ඒ අනුව,

- ▲ ප්‍රාණඝාතය භේතුවෙන් ආයුෂ අඩු වන බව ද
- ▲ ප්‍රාණඝාතයෙන් වැළකීමෙන් ආයුෂ වැඩි වන බව ද
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් බොහෝ ආබාධ ඇති වන බව ද
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් වැළකීමෙන් ආබාධ අඩු වන බව ද

- ▲ ක්‍රෝධය බහුල වීමෙන් දුර්වර්ණ වන බව ද
- ▲ ක්‍රෝධ නොකිරීමෙන් ප්‍රියජනක (වර්ණවත්) වන බව ද
- ▲ ඊර්ෂ්‍යාව හේතුවෙන් අල්පේශාකාය වන බව ද
- ▲ ඊර්ෂ්‍යා නොකිරීමෙන් මහේශාකාය වන බව ද
- ▲ දන් නොදීම හේතුවෙන් අල්පභෝග වන බව ද
- ▲ දන් දීම හේතුවෙන් මහාභෝග වන බව ද
- ▲ මානාධික වීමෙන් පහත් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද
- ▲ මානාධික නොවීමෙන් උසස් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා නොකිරීමෙන් නුවණ මද වන බව ද
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා කිරීමෙන් නුවණ ඇති වන බව ද

සඳහන් කර ඇත.

මෙලෙස සත්ත්වයාගේ ජීවන ක්‍රියාවලියට කර්මය සුවිශේෂී බලපෑමක් සිදු කරන නමුදු කර්මයෙන් සියල්ල සිදුවේ ය යන්නක් බුදුදහමින් නොකියැවේ. එහි දී ලෝකයේ සජීවී - අජීවී සියල්ල සිදුවන නියාම ධර්ම පහක් හඳුන්වා දී ඇත. එනම් උතු නියාම, බීජ නියාම, කම්ම නියාම, ධම්ම නියාම, විත්ත නියාම වශයෙනි. කර්මය යනු මෙම නියාම ධර්ම පහෙන් එකක් පමණි. තවද සත්ත්වයන්ට සැපයුණ අත්විඳීමට හේතු අටක් පිළිබඳව සංයුක්ත නිකායෙහි මොළිය සීවක සූත්‍රයෙහි (සං.නි. 6, 436 පිට) දක්වේ. එනම්: වාතය, පිත, සෙම, සන්නිපාතය (තුන්දෙස් එක්වීම), සෘතු වෙනස්වීම, විෂම හැසිරීම, උපක්‍රම, බලවත් අකුසල කර්මයන්හි විපාක වශයෙනි. මෙම හේතු අට අතුරින් සැපයුණ ජනිත වීමට හේතුවන කරුණක් ලෙස කර්මය දක්වා ඇති අතර එය එක ම හේතුව නොව එක් හේතුවක් පමණක් බව ද වටහා ගත යුතුව ඇත. ගිරිමානන්ද සූත්‍රයෙහි (අ.නි. 6, 198 පිට) රෝග හටගැනීමට හේතු වශයෙන් ද මෙම කරුණු අට එලෙසින් ම දක්වේ. එයින් ද පැහැදිලි වන්නේ 'රෝගපීඩා ඇතිවීමට බලපාන කරුණු අතර කර්මය එක් කරුණක් පමණක්' බවයි.

කර්මය තෙවැදෑරුම් වශයෙන් බුදුසමයෙහි විස්තර වේ. එනම් කාය කර්ම, වචී කර්ම හා මනෝ කර්ම වශයෙනි. බුදුරදුන් සමයෙහි ඇතැම් ආගම්වල මෙය කාය දණ්ඩ, වචී දණ්ඩ මනෝ දණ්ඩ වශයෙන් විග්‍රහය කොට තිබුණි. බුදුරජාණන් වහන්සේ 'දණ්ඩ' යන්න බැහැර කොට ඒ වෙනුවට 'කම්ම' (කර්ම) යන්න හඳුන්වා දුන් අතර මෙම කර්මත්‍රය අතුරින් මනෝ කර්මය වඩාත් ප්‍රබල බව දීඝතපස්සී නම් ජෛන තැනැත්තාට දේශනා කළහ (ඉමෙසං ඛො තපස්සී තිණණං කම්මානං..... මනොකම්මං මහාසාවච්ඡන්තරං පඤ්ඤාපෙම් පාපස්ස කම්මස්ස කිරියාය පාපස්ස කම්මස්ස පවත්තනියා, නො තථා කායකම්මං නො තථා වචීකම්මං, ම.නි.1). ඇතැම් කායික හා වාචසික ක්‍රියාවන්ට වඩා මනෝ කර්මය බලවත් බවත් එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් ඇතැමුන් ලොවට මහත් අනර්ථයන් සිදු කළ බවත් ධර්මයෙහි දක්වේ. තව ද සත්ත්වයා සිදු කරන සියලු ක්‍රියාවන්ට මනස ප්‍රධාන වන බව ද අවධාරණය කොට තිබේ. අපිරිසිදු (පුදුෂ්ඨ චූ) සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා තුළින් ගොනා පිටුපස එන රියසක මෙන් (වක්කං'ව වහතො පදං) සත්ත්වයාට දුක් විඳීමට සිදු වන බවත්, ප්‍රසන්න සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා තුළින් තමා පිටුපස එන ඡායාව මෙන් (ඡායා'ව අනපායිනී) සත්ත්වයාට සැප විඳීමට හැකි වන බවත් ධම්මපදයෙහි සඳහන් වේ (ධ.ප. යමක වග්ග, 1-2 ගාථා).

තවද අහසෙහි සිටියත් මුහුද මැද සිටියත් පර්වත කුහරයක සිටියත් ලොව කොතැන සිටියත් කර්මයෙන් ලැබෙන විපාකයෙන් නොමිදිය හැකි බව සඳහන් වේ.

*‘න අන්තලිකෙකි න සමුද්දමජේකධි න පබ්බතානං විවරං පච්ඡස්ස,
න විජ්ජති සො ජගතිප්පදෙසෙ යඤ්ඤිතං මුඤ්ඤෙවය්ස පාපකම්මා’* (ධ.ප.)

බුදුදහමෙහි සඳහන් බොහෝ ඉගැන්වීම්වලට කර්මය ඇතුළත් ව තිබේ. ඒ අතර පුනර්භවය, පටිච්චසමුප්පාදය, ස්කන්ධ විග්‍රහය, කුසල අකුසල විග්‍රහය, නාම රූප, සතර ආහාර, ආයතන, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, චතුරාර්ය සත්‍යය, නිවන ප්‍රධාන ය. පුනර්භවයට හේතුවන ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය සමග කර්මය සම්බන්ධ ව පවතී. පටිච්චසමුප්පාදයෙහි සංඛාර නමින් දැක්වෙන්නේ කර්මයයි. ඊට අනුව සත්ත්වයා කර්ම සිදුකරන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. පංචඋපාදනස්කන්ධ විග්‍රහයෙහි සංඛාර ස්කන්ධයට කර්මය ඇතුළත් වේ. ‘කුසල - අකුසල’ සත්ත්වයා විසින් සිදු කරනු ලබන කර්මය දෙකට බෙදා තිබේ. නාම රූප විග්‍රහයෙහි ලා එය ‘නාම’ යටතට ඇතුළත් වේ. සතර ආහාරයෙහිලා මනෝ සංචේතනාහාරය යටතට ගැනේ. ආයතන විග්‍රහයෙහි ලා බාහිර ආයතන වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ඇසුරින් සංචේතනය ක්‍රියාත්මක වේ. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වූ කලී කර්මක්ෂය කිරීමේ ආර්ය මාර්ගයයි. එහි සම්මා දිට්ඨියෙහි විශේෂයෙන් කර්මය පිළිබඳව දැක්වේ.

සත්ත්වයා මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් මුදවා සම්මා දිට්ඨියෙහි පිහිටුවාලීම සඳහා බුදුදහම නිබඳව අනුශාසනා කරනු දක්නට ලැබේ. ඒ සඳහා දේශිත අනුශාසනා පෙළ දහමෙහි නිතර හමුවේ. යහපත කරන්නාට යහපත් ප්‍රතිඵල ද, අයහපත කරන්නාට අයහපත් ප්‍රතිඵල ද අත්විඳීමට සිදුවන බව බුදුසමය අවධාරණය කරයි (කල්‍යාණකාරී කල්‍යාණං - පාපකාරී ච පාපාකං, ඉසයොසමුද්දක සුත්‍රය, සං.නි.1, 404 පිට). වජ්‍රන්තේ යම් බීජයක් ද ඵල වශයෙන් ලැබෙන්නේ ඊට සමාන ඵලයි. එමෙන් ම කරන කර්මයන්ට අනුරූප ව ප්‍රතිඵල ලැබේ (යාදිසං වපනෙ බීජං - නාදිසං හරනෙ ඵලං). තවද කර්මය නිසා ලෝකය පවත්නා බවත් කර්මය නිසා ප්‍රජාව ජීවත් වන බවත් ගමන් කරන රථයක රෝදය නොගැළවී තබන කඩ ඇණය ලෙසින් සත්ත්වයා කර්මයට බැඳී පවත්නා බව ද සඳහන් වේ.

*‘කම්මනා වත්තනී ලොකො - කම්මනා වත්තනී පජා,
කම්මනිබ්බන්තා සත්තා - රථස්සානීච යායතො. ’
(සු.නි. වාසෙට්ඨ සුත්ත, 657 ගාථාව)*

මෙබඳු තත්ත්වයක් මත කයින්, වදනින්, සිතින් කර්ම කිරීමේ දී යළි යළිත් නුවණින් විමසා බලා එය සිදු කරන ලෙස පෙළ දහමෙහි නිතර අවධාරණය කර ඇත (අම්බලට්ඨික රාහුලොවාද සුත්ත, ම.නි. සස, 132 පිටුව). එහි දී යහපතෙහි යෙදෙන ලෙසත් අයහපතින් මිදෙන ලෙසත් දැක්වේ (අනිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ - පාපා චිත්තං නිවාරයෙ). දරුවන් හදන දෙමාපියන් විසින් දරුවන්ට සිදු කළ යුතු යුතුකම් අතර ද පළමුවෙන් ම සඳහන් වන්නේ තම දරුවන් පාපයෙන් මුදවා යහපතෙහි යොදවන ලෙසයි (පාපා නිවාරෙන්නි, කල්‍යාණෙ නිවෙසෙන්නි, සිගාල සුත්ත, දී.නි.).

අයහපතින් මිඳීම හා යහපතෙහි යෙදීම සඳහා වූ මෙම අනුශාසනාව වූ කලී අප ගෞතම බුදුරදුන්ගේ පමණක් නොව ලොව පහළ වන සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුශාසනාවයි.

*‘සබ්බපාපස්ස අකරණං - කුසලස්ස උපසම්පදා,
සචිත්තපරියොදපනං - එතං බුද්ධානසාසනං. ’* (ධ.ප.)

යමකු වසලයකු හෝ බ්‍රාහ්මණයකු වීමට බලපාන ප්‍රධාන සාධක වනුයේ ඔහු විසින් කරනු ලබන කර්මයේ ස්වභාවයයි.

‘න ජව්වා වසලො හොති - න ජව්වා හොති බ්‍රාහ්මණො,
කම්මනා වසලො හොති - කම්මනා හොති බ්‍රාහ්මණො. ’

(සු.නි., 653 ගා., වසල සුත්ත)

යමකු පෙර පින් කර ඇති බව (පුබ්බෙ ව කතපුඤ්ඤතා, සු.නි. මංගල සුත්ත) දෙලොව අභිවාද්ධිදසී මංගල කරුණක් ලෙස දැක්වේ. මෙබඳු ස්වභාවයෙන් යුතු කර්මයට සුළු වූවකැයි අවමන් නොකරන ලෙස (මා’වමඤ්ඤථ පුඤ්ඤස්ස න මං තං ආගම්ස්සති) ද බුදුසමය අවධාරණය කරයි. පාප කර්ම ඉන් මිඳී සැඟවිය හැකි තැනක් මිහිපිට කිසිදු තැනක නැති බව සඳහන් වේ (න විජ්ජති සො ජගතිස්සදෙසො යස්ඨිතො මුඤ්ඤියා පාපකම්මා, ධ.ප. 127 ගාථාව).

❖ විපාකයන්හි ස්වභාවය අනුව කර්මය කොටස් හතරකට බෙදේ. එනම්,

1. කණ්හං කණ්හවිපාකං :-
කළු විපාක ඇති කළු කර්ම - (සතර අපායන්හි දුක් විඳීමට හේතුවන කර්ම)
2. සුක්කං සුක්කවිපාකං :-
සුදු විපාක ඇති සුදු කර්ම - (සදෙවි ලොව, බ්‍රහ්මලොව ඉපදීමට හේතුවන කර්ම)
3. කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං :-
කළු සහ සුදු යන මිශ්‍ර විපාක ජනිතවන කර්ම (මිනිස් ලොව ඉපදීමට හේතුවන කර්ම)
4. අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං :-
කළු ද නොවූ සුදු ද නොවූ විපාක දෙන කළු ද නොවූ සුදු ද නොවූ කර්ම
(නිවන සඳහා හේතු වන කර්ම නොහොත් නිවන් දුටු තැනැත්තා සිදු කරන කර්ම)

❖ විපාක දෙන කාලය අනුව කර්මය කොටස් හතරකට බෙදේ. එනම්,

1. දිට්ඨධම්මවේදනීය කම්ම - මෙලොව දී ම විපාක දෙන කර්ම
2. උපපජ්ජවේදනීය කම්ම - දෙවන භවයෙහි දී අනිවාර්යයෙන් විපාක දෙන කර්ම
3. අපරාපරියවේදනීය කම්ම - රහත් භාවය දක්වා කවර භවයක හෝ විපාක දෙන කර්ම
4. අහොසි කම්ම - විපාක විඳීමට අවස්ථාවක් නොලැබ අහෝසි වන කර්ම

❖ විපාක දෙන ආකාරය අනුව ද කර්මය කොටස් හතරකට බෙදේ. එනම්,

1. ගරුක කම්ම - දෙවන භවයෙහි අනිවාර්යයෙන් විපාක දෙන බලවත් කර්ම
(කුසල-ධ්‍යාන, මාර්ගඵල, අකුසල - පංචානන්තරිය කර්ම, නියත මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය)
2. ආසන්න කම්ම - මරණාසන්න මොහොතෙහි සිදු කරන ලද කර්ම
3. ආවිණ්ණ කම්ම - නිතර පුරුදු පුහුණු කරන ලද කර්ම
4. කටත්තා කම්ම - කලාතුරකින් / අහම්බෙන් සිදුකරන ලද කර්ම

❖ කර්මය කෘත්‍ය වශයෙන් සතරාකාර වේ. එනම්,

1. ජනක කම්ම - ප්‍රතිසන්ධිය ලබා දෙන කර්ම
2. උපස්ථම්භක කම්ම - ප්‍රතිසන්ධිය ලබා දුන් පසු ඊට උපකාරවත් වන කර්ම
3. උපපීඩක කම්ම - ප්‍රතිසන්ධිය ලබාදුන් පසු ඊට බාධා කරන / එය දුර්වල කරන කර්ම
4. උපසාතක කම්ම - ජනක කර්ම ශක්තිය සහමුලින් ම නැති කරන කර්ම

❖ කර්මය විපාක දෙන ස්ථාන (භූමි) වශයෙන් සිව්වැදෑරුම් වේ. මෙලෙස සත්ත්වයන් උපදින ප්‍රධාන තල 31 කි. භූමි සතර නම්,

- 1. අපාය භූමි 4 - සිව් අපා - (නරක , තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර)
- 2. කමාවචර සුගති භූමි 7 - සදෙව් ලොව හා මිනිස් ලොව
(වාතුම්මහාරාජ්කය, තාවතිංසය, යාමය, තුසිතය, නිම්මානරතිය, පරනිම්මිත, වසවත්ති)
- 3. රූපාවචර භූමි 16 - රූපාවචර බ්‍රහ්මලොව සොළොස
(බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජ, බ්‍රහ්මපුරොහිත, මහාබ්‍රහ්මය, පරිත්තාහ, අප්පමාණාහ, අහස්සර, පරිත්තසුහ, අප්පමාණසුහ, සුහකිණ්ණ, වේහප්ඵලා, අසඤ්ඤතස්ස, සුද්ධාවාස (අවිහ, අතප්ප, සුදස්ස, සුදස්සී, අකණ්ට්ඨක)
- 4. අරූපාවචර භූමි 4 - අරූපාවචර බ්‍රහ්මලොව සතර
(අකාසානඤ්ඤායතනය, විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනය, ආකිඤ්ඤායතනය, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය)

❖ මරණය සිදු විය හැකි ආකාර සතර

- 1. අයුක්ඛය - ආයුෂ නිමා වීමෙන් සිදු වන මරණ
- 2. කම්මක්ඛය - කර්මය නිමාවීමෙන් සිදු වන මරණ
- 3. උභයක්ඛය - ආයුෂ සහ කර්මය එක විට නිමාවීමෙන් සිදු වන මරණ
- 4. උපච්ඡේදක - ආයුෂ සහ කර්මය යන දෙක ම තිබිය දී හදිසියේ සිදුවන මරණ

❖ සතර ප්‍රතිසන්ධි

- 1. අපාය ප්‍රතිසන්ධි
- 2. කාමසුගති ප්‍රතිසන්ධි
- 3. රූපාවචර ප්‍රතිසන්ධි
- 4. අරූපාවචර ප්‍රතිසන්ධි

❖ අකුසල කර්මය යටපත් වන සම්පත්ති සතරකි. එනම්,

- 1. ගති සම්පත්ති (උපත)
- 2. උපධි සම්පත්ති (රූ සපුව)
- 3. කාල සම්පත්ති (කාලය)
- 4. පයෝග සම්පත්ති (උත්සාහය)

❖ කුසල කර්මය යටපත් වන විපත්ති සතරකි. එනම්,

- 1. ගති විපත්ති
- 2. උපධි විපත්ති
- 3. කාල විපත්ති
- 4. පයෝග විපත්ති

කම්මසරික්කතාව :

කම්මසරික්කතාව යනු කරනු ලබන කර්මයන්ට අනුරූප ව විපාක ලැබේ ය යන්නයි. බුදුදහමෙහි මීට අදාළ ඉගැන්වීම් නිතර දක්නට ලැබේ. ඉහත සඳහන් බොහෝ කරුණු ඊට දෙස් දෙයි. ඊට තවත් උදාහරණ කීපයක් මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

- 'අනුතදෙ බලදෙ හොති - වණණදෙ හොති වන්ඵදෙ,
- යානදෙ සුබදෙ හොති - දීපදෙ හොති වක්ඛුදෙ.

සො ව සබ්බද්දෙ හොති - යො දදති උපසස්සං,
 අමනං දදෙ ව සො හොති - යො ධම්මනුසාසති '. (සං.නි. 1.)

(ආහාර දෙන්නේ බලය දෙන්නේ වෙයි. වස්ත්‍ර දෙන්නේ වර්ණය දුන්නා වේ. යාන - වාහන දෙන්නේ සැපය දෙන්නේ වේ. පහන් ආලෝකය දෙන්නේ ඇස් දෙන්නේ වේ. යමෙක් නිවසක් දෙන්නේ ද ඔහු සියල්ල දෙන්නේ වේ. යමෙක් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කෙරේ ද ඔහු අමාතය දෙන්නේ වේ.)

මෙලෙස ඒ ඒ ක්‍රියාවන්ට අදාළව විපාක ලැබෙන බව සඳහන් වුව ද එය හැම තැන ම එලෙස ම සිදු වේ ය යන නියමයක් නොමැත. කර්මයන්ට අදාළ විපාක ලැබීමේ දී පාරිසරික ආදී බොහෝ සාධක ඊට බලපානු ඇත. ඇතැම් විටෙක කුසල කර්ම ශක්තීන්ගෙන් අකුසල විපාක යටපත් කිරීමටත් අකුසල විපාක ශක්තීන්ගෙන් කුසල විපාක ශක්තීන් දුර්වල වීමට අවකාශ පවතී. මහාකම්මවිභංග සූත්‍රය ඒ සඳහා නිදසුන් සපයයි.

කර්මානුරූප ව සසර උපත සිදුවන ආකාරය ද ධර්මයෙහි පැහැදිලි ව විස්තර වේ.

'ගඛනමෙකෙ උප්පජ්ජන්ති - නිරයං පාපකම්මිනො,
 සග්ගං සුගතිනො යන්ති - පරිනිබ්බන්ති අනාසවා '

(ධ.ප. පාපාවග්ග, 11 ගාථාව)

(ඇතැමෙක් මවිකුසින් උපදින අතර පව් කළ අය නිරයට යති. පින් කළවුන් ස්වර්ගයට යන අතර ආශ්‍රව රහිත වූවෝ පිරිනිවන් පාති.)

තවද පව් කරන්නා මෙලොවත් පරලොවත් තැවෙන බවත් දෙලොව ම තැවෙන බවත් (පාපකාරී උභයත්ථ තප්පති, ධ.ප.) සඳහන් වේ. පින් කරන්නා මෙලොවත් පරලොවත් සතුටුවන බවත් දෙලොව ම සතුටු වන බවත් දැක්වේ (කතපුඤ්ඤෙ උභයත්ථ නන්දති, ධ.ප.). මෙබඳු ස්වභාවයෙන් යුක්ත කර්ම තුළින් ජනිත වන කර්ම ඵලය ක්ෂණිකව නොලැබෙන බවත් එය කල් යාමෙන් විපාක ලැබෙන බවත් දක්වා ඇත්තේ මෙසේ ය.

'න හි පාපං කතං කම්මං - සජ්ජ ඛිරං'ව මුච්චති,
 ඩභං තං බාලමන්වෙති - හසම්ච්ඡන්තො'ව පාවකො.' (ධ.ප.)

(කළා වූ පාප කර්මය දෙනගේ තනයෙන් ලබාගත් කිරි එකෙණෙහි ම නොමිදෙන්නාක් මෙන් කළ සැණින් ම එකෙණෙහි ම විපාක නොදෙයි. එය ඔහු දවමින් ගිනි අගුරක් මෙන් ඔහු පසුපස ගමන් කරයි.)

මෙබඳු තත්ත්වයක් මත සියලු පාපයන්ගෙන් මිදෙන ලෙසත් (පාපස්ස අකරණං) පව සුඵ කොට අවමන් නොකරන ලෙසත් (මා'වමඤ්ඤෙඵ පාපස්ස) පිනට කැමැත්තක් ඇති කරගන්නා ලෙසත් (නමිති ඡන්දං කයිරාඵ, ධ.ප.) පිනට බිය නොවන ලෙසත් (මා පුඤ්ඤස්ස හායී, මා පුඤ්ඤස්සහායී සුත්ත, ඉතිවුත්තක පාළි) ඊට හේතු පින වනාහි සැපතට නමක් වන නිසා (සුබො පුඤ්ඤස්ස වුච්චයො) බවත් දැක්වේ.

කර්මයට විපාක ලැබෙන බව බුදුසමය සඳහන් කළ ද යම් දෙදෙනකු කරන කර්ම සමාන වුව ද ඊට විපාක වශයෙන් ඔවුන් දෙදෙනාට ලැබෙන ඵලය වෙනස් විය හැකි බව දැක්වේ. ලෝණඵල සූත්‍රයෙහි මීට නිදසුනක් ඉදිරිපත් වේ. සමාන අකුසල කර්ම කරන පුද්ගලයන් දෙදෙනෙක් සිටිති. ඊට විපාක වශයෙන් එක් අයෙක් අපාගත වෙයි. එසේ වුව ද අනෙක් තැනැත්තා එලෙස අපාගත නොවේ. මීට හේතුව කුමක් දැයි බුදුරදුන් වෙතින් ඇසූ පැනයට උන් වහන්සේගේ පිළිතුර ප්‍රකාශ වූයේ උපමාවකට අනුව ය. සමාන ලුණු කැට දෙකක් ගෙන ඉන් එකක් කුඩා වතුර වීදුරුවකට ද අනෙක ගඟකට ද දමා දියවෙන්නට ඉඩ සැලසුව හොත් වීදුරුවෙහි ජලය ලුණු රස වන අතර ගඟෙහි වතුරෙහි වෙනසක් නොමැත. වීදුරුවෙහි ජලය ලුණු රස වන්නාක් මෙන් ඇතැමුන් කරන අකුසල

කර්ම කුලීන් ජනිත වන විපාක නිසා ඔවුන් අපාගත වන අතර තවත් අය ගඟට දැමූ ලුහු කැට කුලීන් ගඟෙහි ජලයට වෙනසක් නොවන්නාක් මෙන් අපාගත නොවී සුගතිගාමී වෙති. ඇතැමෙක් දුගතිගාමී වන්නේ ඔවුන් කුළ පවත්නා කුසලය බලවත් නොවීම නිසා ය. තවෙකෙක් එබඳු ම අකුසලයක් කොට ද සුගතිගාමී වන්නේ ඔවුන් කුළ ඊට වඩා බලවත් කුසල ධර්ම පවත්නා හෙයිනි.

පුද්ගලයා සිදු කරන කුසලාකුසල කර්මයන්ට අනුරූපව විපාක විඳීම පිළිබඳ අනුශාසනා බුදුසමයෙහි නිතර දක්නට ලැබෙන හෙයින් මෙලෙස කම්මසරික්කතාවක් පිළිබඳව පසුකාලීන සාකච්ඡාවට භාජනය විය. එසේ වුව ද මහාකම්මවිභංග සූත්‍රයට අනුව මෙකී අනුපිළිවෙළ වෙනස් වන අවස්ථා ද පවත්නා බව බුදුසමය අවධාරණය කරයි. ඒ අනුව කර්මයට අනුව විපාක දෙන ආකාර සතරකි. එනම්,

- 1. අකුසල් කොට දුගතිගාමී වීම - අහඹිබං අහඹිබාසං
- 2. අකුසල් කොට සුගතිගාමී වීම - අහඹිබං හඹිබාසං
- 3. කුසල් කොට සුගතිගාමී වීම - හඹිබං හඹිබාසං
- 4. කුසල් කොට දුගතිගාමී වීම - හඹිබං අහඹිබාසං

(මහාකම්මවිභංග සූත්‍ර, ම.නි.3)

මෙලෙස සිදු වීමට හේතුවන කරුණු එම සූත්‍රයෙහි වැඩිදුරටත් වේ. එබැවින් ‘කම්මසරික්කතාව ඒ අයුරින් ම සිදු නොවන අවස්ථා ද ඇති බව අප විසින් වටහා ගත යුතු ව ඇත’.

‘එලූපජ්චී පුග්ගල සූත්‍රයට’ අනුව සත්ත්වයා ජීවත් වන හේතු හතරක් දැක්වේ. එනම්,

- 1. කම්මඑලූපජ්චී - කර්ම විපාක නිසා ම ජීවත් වන්නෝ
- 2. උට්ඨානඑලූපජ්චී - වීර්යය නිසා ම ජීවත් වන්නෝ
- 3. කම්මඋට්ඨානඑලූපජ්චී - කර්මය ද වීර්යය ද නිසා ජීවත් වන්නෝ
- 4. නෙවකම්ම න උට්ඨානඑලූපජ්චී - කර්මයවත් වීර්යයවත් නැති ව ජීවත් වන්නෝ

කම්මනිදන සූත්‍රයට අනුව කර්මක්ෂය කිරීම සම්බන්ධ ව සඳහන් වේ.

‘ලෝභ, දෝස, මෝහ චේතනා මුල් වී හටගන්නා කර්ම අකුසල නම් වේ. එම කර්ම සාවද්‍යයි, ඒ කර්මවලට දුක් විපාක විඳීමට සිදු වේ. මෙම කර්ම ‘කර්මසමුදය’ (හටගැනීම) පිණිස පවතී. මේ කර්ම කර්ම නිරෝධය පිණිස හේතු නොවේ.’ ‘අලෝභ, අදෝස, අමෝහ චේතනා මුල් වී හටගන්නා කර්ම කුසලයි. ඒ කර්ම නිරවද්‍ය වන අතර සැප විපාක ගෙන දේ. එම කර්ම ‘කර්මනිරෝධය’ පිණිස හේතු වේ. ඒ කර්ම කර්ම සමුදය පිණිස හේතු නොවේ.’

මෙම සූත්‍රයෙන් ප්‍රකට වන ප්‍රධාන අදහස නම් යළි කර්ම හටගැනීමට හේතු වන කර්ම මෙන් ම යළි කර්ම හටනොගැනීමට ද හේතුවන කර්ම පවත්නා බවයි. බුදුසමයෙන් විශේෂයෙන් අවධාරණය කෙරෙන්නේ කර්මක්ෂය කිරීම් සංඛ්‍යාත කර්ම සඳහායි. එනම් නිවන සඳහා හේතු වන කුසල කර්ම කිරීමට මග පෙන්වීමයි. මෙය බුදුදහමට පමණක් සුවිශේෂී වූ ඉගැන්වීමකි. යෝනිසොමනසිකාරය අනුව නාමරූප ධර්ම පිළිබඳව නුවණින් විමසා බලා නිවැරදි කුසල ක්‍රියාවන්හි යෙදීමේ හැකියාව මිනිසා සතුව පවතී. චේතනාත්මකව ක්‍රියා කිරීමේ හැකියාව පුද්ගලයා සතුව පවත්නා බව බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරන හෙයින් උන් වහන්සේ කර්මවාදී හා ක්‍රියාවාදී බව සඳහන් වේ (සමණො ඛලු හො ගොතමො කම්මවාදී කිරියවාදී, ම.නි. 2)

නිබ්බේධික පරියාය සූත්‍රයෙහි කර්මය පිළිබඳ විධිමත් විස්තරයක් ඇතුළත් වේ. ඊට අනුව කර්මය තේමා කොට ප්‍රශ්න හයක් මතුකොට ඊට පිළිතුරු සැපයේ. මෙහිදී කර්මය යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ සංචේතනාවයි. කර්මයේ නිදනය වශයෙන් සඳහන් වන්නේ ස්ඵර්ශයයි (එස්සො භික්ඛවෙ

කම්මානං නිදන සම්භවො). කර්මයේ නිරෝධය ස්පර්ශ නිරෝධයයි (එස්සනිරොධො භික්ඛවෙ කම්මානං නිරොධො). එබඳු වූ කර්මය නිරෝධ කරන මාර්ගය ලෙස පෙන්නුම් කර ඇත්තේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි (අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො කම්මනිරොධගාමිනී පටිපදා).

කර්මයන්ට අනුරූපව විපාක ලැබීමක් දක්නට ලැබුණ ද බුදුසමයට අනුව කර්මය කරන්නෙක් හෝ එහි එල විදින්නෙක් හෝ නොමැත. හුදෙක් පවත්නේ ශුද්ධ ධර්ම පමණි.

‘කම්මස්සකාරකො නත්ථි සුඤ්ඤමො පච්ඤනන්ති’ - විපාකස්ස ච වෙදකා,
- එවෙනං සම්මදස්සනං.’

සත්ත්වයා කර්මය දයාද කොට කර්මය ස්වකීය කොට ඇත්තේ නමුදු කර්ම වක්‍රයට ම නතු වී එහි වහලෙකු සේ හිර කොට තැබීමට බුදුසමය උත්සාහ නොකරයි. කර්මය අභිබවා ගොස් කර්මක්ෂය කිරීමේ මාර්ගය බුදුසමයෙහි පැහැදිලි ව දේශනා කොට ඇත. බුදුදහමේ මූලික ඉලක්කය කර්මක්ෂය කොට සත්ත්වයා සසර දුකින් නිදහස් කරවීමයි. සත්වයාට විමුක්තිය ලද හැක්කේ කර්ම බන්ධනයෙන් නිදහස් වීමෙනි. බෝසතුන් මෙලොව උපත ලද මොහොතෙහි ‘මේ මාගේ අවසන් ජාතිය බවත් නැවත භවයක් නැති බවත්’ (අයමනම්මා ජාති නත්ථිදනි පුනඛාවො) අභිතව ප්‍රකාශ කළේ මෙකී කර්මක්ෂය කිරීම අරභයා ය.

ඒ සඳහා විවේකනිස්සිත ව විරාගනිස්සිත ව නිරොධනිස්සිත ව නිවනට බර ව සත්ත බොජ්ඣංග ධර්ම වඩා තෘෂ්ණාව ක්ෂය කළ යුතු ව පවතී. තෘෂ්ණාව ප්‍රහීණ වීමෙන් කර්මක්ෂය වන අතර කර්මක්ෂය වීමෙන් දුක් ප්‍රහීණ වේ. තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීමෙන් කර්මක්ෂය අතර කර්මක්ෂය කිරීමෙන් දුඛක්ෂය වන බව බය සූත්‍රයෙහි දැක්වේ (නණ්ණාය පභානා කම්මං පහීයති. කම්මස්ස පභානා දුකං පහීයති. .... නණ්ණකංයා කම්මකංයො. කම්මකංයා දුකංකංයොති, සං.නි. 5 (1), 176 පිට). මෙලෙස තෘෂ්ණාව දුරු කිරීමෙන් කර්මක්ෂය කළ යුතු බව බුදුසමයෙහි අනුශාසනාවයි.

සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි කුසලාකුසල කර්ම හා ඒවායේ මූලයන් පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ලැබීමෙන් සම්මාදිට්ඨිය වැඩිදියුණු වී තම දෘෂ්ටිය ඍජු වී ධර්මයෙහි නොසෙල්වෙන ප්‍රසාදයට පත් ව සද්ධර්මයට පැමිණීමේ අවස්ථාව උදවේ.

සම්මාදිට්ඨිය උපදවා ගත් පමණට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ඉතිරි අංග ද සම්පූර්ණත්වයට පත් වේ. එය මුල් අවස්ථාවෙහි දී ලෞකික සම්මා දිට්ඨියේ ප්‍රමාණයට සම්පූර්ණ වන අතර දෙවන පියවරේ දී ලෝකෝත්තර සම්මාදිට්ඨියේ ප්‍රමාණයට සම්පූර්ණ වේ.

1. සම්මා දිට්ඨි
2. සම්මා සංකප්ප
3. සම්මා වාචා
4. සම්මා කම්මන්ත
5. සම්මා ආජීව
6. සම්මා වායාම
7. සම්මා සති
8. සම්මා සමාධි

සද්ධර්ම ශ්‍රවණය හා යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් සම්මා දිට්ඨිය ඇති වූ පමණට නෙක්ඛම්ම, අව්‍යාපාද, අවිහිංසා වශයෙන් තම සිතිවිලි යහපත් වන අතර එපමණට ම බොරුකීම, කේලාමිකීම, හිස්වචන, මුසාවෙන් වැළකී තම වචනය නිවැරදි වේ. ඒ අනුව ප්‍රාණසාතය, සොරකම, කාමමිථ්‍යාවාර යන ත්‍රිවිධ කායික දුසිරිතෙන් වැළකී නිවැරදි ජීවනෝපාය ඔස්සේ යහපත් උත්සාහයෙහි නිරත වෙමින් සතර සතිපට්ඨානය වඩමින් සිත සමාධිගත කිරීමේ උත්සාහක නියැලේ.

2. ආර්ය (චතුසච්ච/ ලෝකෝත්තර) සම්මාදිට්ඨිය :-

ධර්ම ශ්‍රවණය හා යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගෙන තම දුක්ම ඍජු කර ගත් තැනැත්තා ඉන් නොනැවතී තවදුරටත් ප්‍රඥාවෙන් දියුණු වීම් වශයෙන් ආර්ය වූ, අනාශ්‍රව වූ, නිවන් මගට අංගයක් වූ, ලෝකෝත්තර සම්මාදිට්ඨිය ලැබීම සඳහා අප්‍රමාදීව කටයුතු සම්පාදනය කර ගනී. තව දුරටත් කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය, සද්ධර්මශ්‍රවණය, යෝනිසෝ මනසිකාරය, ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව යන අංග සම්පූර්ණ කර ගනී.

ඒ සඳහා කුසලාකුසල හා එහි මූලයන් පිළිබඳ දැනගැනීමට අමතරව ආහාරය, දුක, ජරාමරණ, ජාති, භව, උපාදන, තණ්හා, වේදනා, එස්ස, සලායතන, නාමරූප, විඤ්ඤණ, සංඛාර, අවිද්‍යා, ආසව යන ධර්මතා පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ඇති කර ගැනීමෙන් ද තම දෘෂ්ටිය ඍජු වී ධර්මයෙහි නොසෙල්වෙන ප්‍රසාදයට පත් ව සද්ධර්මයට පැමිණීමේ අවස්ථාව උදාවේ.

මෙහි දී ලබන දැනුම සත්‍ය ඥාන, කෘත්‍ය ඥාන, කෘත ඥාන වශයෙන් තෙවැදූරුම් වේ. සත්‍ය ඥාන යනු දුකින් නිදහස් වීමට කළ යුතු වැඩපිළිවෙළ පිළිබඳ නිවැරදි දැනුම හෙවත් දුක්මයි. එනම් ස්කන්ධ පංචකයේ හටගෙන නිරුද්ධවීම පිළිබඳ අනවබෝධය හේතුවෙන් අතීත හෝ අනාගත අන්ත පිළිබඳ යථාර්ථය නොදැනීම නිසා දුක හටගන්නා බව තේරුම් ගැනීමයි. ඒ අනුව හැම මොහොතක ම ඇස, කණ ආදී ඉන්ද්‍රිය මගින් ලබන දැනුම හටගෙන ඒ මොහොතෙහි ම නිරුද්ධ වන බව පිළිබඳ මනා දැක්මක් ඇති කර ගත හොත් දුකින් වීම සඳහා නිරුද්ධ වූ අතීතය තව ම එලෙස ම ඇත යන වැරදි දුක්ම නිවැරදි කළ යුතු බවත් ඒ සඳහා ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩිය යුතු බවත් නුවණින් තේරුම් ගැනීම 'සත්‍ය ඥාන' නම් වේ. ඉන් පසු එම ඥානයට අනුව දුකින් නිදහස් වීම සඳහා ක්‍රියාත්මක වීම හෙවත් නිවන් මගෙහි පිළිවෙත් පිරිම 'කෘත්‍ය ඥාන' නම් වේ. මෙහි දී බුදුදහම ඔස්සේ තම සිත හා කය පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ලබා ගෙන එමගින් ලෝකය පිළිබඳව ද නුවණ දියුණු කොට දුකින් නිදහස්වීම සඳහා සතර සතිපට්ඨානයෙහි නිරත වෙමින් අප්‍රමාදීව කටයුතු සපුරා ගනී. සම්මාදිට්ඨිය ලැබුණු තැනැත්තා දුකින් නිදහස් වී ඉහළම මානසික තෘප්තිය ළඟා කර ගැනීම සඳහා වූ මගට පිළිපන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මර්ගයෙහි ගමන් කරන්නෙකු බවට පත්වේ. සම්මාදිට්ඨිය ලැබුණු පමණට සම්මාසංකප්ප, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආජීව, සම්මාවායාම, සම්මාසති, සම්මාසමාධි යන අංග වඩමින් ධර්ම මාර්ගයෙහි තවදුරටත් ඉදිරියට ගමන් කරයි. මෙහි දී විශේෂයෙන් සමථ විදර්ශනා භාවනා වඩමින් ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, නාමරූප ආදී වශයෙන් තම ජීවිතය පිළිබඳ විවිධ න්‍යාය ඔස්සේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණය වඩයි. මෙහිදී අප තුළ සිදුවන ප්‍රධාන දියුණුවක් නම් සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤ යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු වීමයි. යමකු සසර ජීවිතයේ දී රැගෙන ආ සැබෑ උරුමය හෙවත් දේපල වන්නේ මෙම ගුණාංග පහයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ යමකු දුටු සැණින් ඔහු තුළ කෙතෙක් දුරට මෙම ගුණාංග ප්‍රගුණ කොට ඇද්දැයි විමසා බලයි. ධර්මාවබෝධය කරා දුකින් නිදහස්වීමට යන ගමන් මගෙහි සැබෑ මග වියදම නම් සද්ධා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කිරීමයි. කෘත්‍ය ඥානයට අනුව ක්‍රියාත්මක වීම තුළින් දුකින් නිදහස් වී එලෙස දුකින් නිදහස් වූ බව දක්නා නුවණ 'කෘත ඥාන' නම් වේ. කෘත ඥානයේ දී අංග අටක් වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කෘත ඥාන අවස්ථාව වන විට සම්මා ඤාණ, සම්මා විමුක්ති යන අංග දෙක ද සහිතව අංග දහයක් බවට පත් වේ. මෙය සිදුවන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය සම්පූර්ණ කිරීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙනි.

මෙලෙස සම්මාදිට්ඨිය ලැබූ පමණට අවිද්‍යාව දුරු වූයේ තම කුසල කර්ම ශක්තිය ශක්තිමත් කොට එක් පසෙකින් තමා වෙත එළඹෙන අකුසල කර්මයන්හි ශක්තිය දුර්වල කොට අනෙක් අතින් තමන් වෙත පවතින කුසල කර්ම ශක්තිය ප්‍රබල කොට ගනී. ඒ අතර විශේෂයෙන් ජරා, ව්‍යාධි මරණ, සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෙමනස්ස, ප්‍රිය විප්‍රයෝග, අප්‍රිය සම්ප්‍රයෝග හමුවෙහි කම්පා නොවන දුක් නොවන සිතක් ඇති කර ගනී. සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීමෙන් අප ජීවිතයට ලැබෙන ඉහළම ප්‍රතිලාභය දුකින් නිදහස් වීමේ අවස්ථාවයි. මෙය මරණින් මතු ලැබෙන තත්ත්වයක් නොව මේ

ජීවිතයේ දී අත්විඳිය හැකි මානසික සුවයකි. බුදුදහම ශ්‍රවණයෙන් ඒ ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන් අපට ලැබෙන ප්‍රධානතම ආනිසංසය මෙයයි. අප ලද දුර්ලභ මිනිස් ජීවිතයෙන් ලබන ඉහළ ම ජීවිත පරමාර්ථය ද මෙයයි.

ලා පොත්තේ ලංකාරාම විහාරස්ථානයේ

බු.ව. 2561 වෙසක් පොහෝදා සීල සමාදානය

ව්‍ය.ව. 2017 මැයි මස 21 ඉරු වන දින